

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Párizs Árpád

Idő

"1924"

Személy

Szerző:

Cím:

Irók vallomásai
Pásztor Árpád

Forrás:

Magyarország

M

(Hely)

1924. 7. 13.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

ÍRÓK VALLOMÁSAI

Pásztor Árpád

A napokban érkezett vissza Amerikából. Itt áll mellettem. Friss, erős, fiatal. Rengeteg munka a háta mögött; vers, regény, szindarab, újságírás. Bejárat a világot, a japán-orosz háború után, mint *Az Est* kiküldött tudósítója, elsőnek lépett *Port-Arthur* romjaira. Tolsztojjal ült az asztalnál, átszángolta Japánt, Kinát, Amerikát... Most Indiába készül. Közben újabb regények, újabb szindarabok terve. Sok munka, rengeteg energia, sok siker: mind együtt Pásztor Árpád.

Ezeket mondja:

Tolsztojjal kell kezdenem. Nem mintha irodalmi idealom volna, de mert — úgy érzem — ő volt a legnagyobb ember, akivel beszéltem. Pedig sok nagy emberrel hozott össze tarka-barka életem. És ő is azt kérdezte tőlem, amit ez az interjú: — Mit írok? Miért írok? De egyúttal felelt is... Szúrós, gúnyos szemmel nézett rám... nem is rám... az irodalomra, *Shakespeare*, *Goethére*, *France-ra* s tanító, halk hangján mondta:

— Szépirodalom?... Én gyűlölöm és utálom az irodalmat! Minek írnak az emberek? Csak kiváltságos, óriási nagy művészeknek szabad szépirodalmi formában írni... Marad a másik irodalmi forma. Az igazság meg-

Pásztor Árpád

írása? Hol az igazság, milyen az igazság? Hiszen minden ember lát és amit minden ember lát, az neki igaz... Ezen a réven mind a másfélmilliárd ember író lehetne... Művészet? Az nincs... Csak pénzkérdés és hiúság van. Csak ezért a kettőért dolgoznak a művészek, irnak írók. A pénz öli meg teljesen az irodalmat, mindenki csak pénzt akar írásból keresni, megtagadják magukat, megalkusznak.

Ez a beszélgetés, illetőleg ez a megállapítás 1910-ben történt.

Akkor... a világháború előtt... hataláságom egy gyönyörű utazásán mosolyogtam rajta, egy bogaras ember különekedésének tartottam, aki gyűlöli és utálja az irodalmat, — de ír... ír... vaságya felett a falról spárgán ceruzák lógnak, hogy ha északa egy gondolat eszébe jut, el ne felejtse... úgy gyűlöli az irodalmat, hogy szomorú, megkínzott életét feldoldozza érte.

Azóta 14. — jobban mondva 1400 év múlt el.

Mert a háborús évek alatt több mint ezerévet élünk át s ma egész másképpen gondolkodom irodalomról, hírről, dicsőségről, — tehát Tolsztoj szerint pénzről, hiúságról, mint 1910-ben.

Ma *Kölcsey* Ferencet olvastam.

Hát ne gondolj a világgal!
Bölcs az, mindent ki megvet.
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt, életet.
Légy, mint szikla, rendületlen,
Tompá, nyugodt, érezetlen...
S kedv emel, vagy hír temet,
Szépnek, rútának húnyj szemet.

Mert mozogjon, avagy álljon
E parányi föld veled,
Lengjen fényben, vagy homályban
Nap és hold fejük felett.
Bármirő színben jelentse
Jöttét a vándor szerencse.
Se nem rossz az, sem nem jó...
Minden hiábavaló.

Lehet, hogy csak hangulat, s egyszer meg fogom tagadni ezt az érzést, de ma *Kölcseyvel* kell kifejeznem magam.

Kezdtem nagyon fiatalon, már a gimnáziumban; voltak nagy sikereim, nagy bukásaim, — se nem rossz az, se nem jó... minden hiábavaló!

Utazni szeretek, nézni az embereket, kapaszkodókat, egyféle lelkeknek százfélc megnyilatkozását, azután hazajövök egy időre, leülök és mosolygok.

Mosolygok a kétségbeesett hazugságon, amit itt irodalmi életnek neveznek.

Tizenöt ember összeáll s egymás nagyságát méri világgá, — holnap ugyanaz a tizenöt ember gyilkolja egymást... Mosolygok a reklám-nagyságokon és a kiadói kommunikéken, mosolygok a kitarítottak tömjénezésén és mosolygok a farizeusok szemfogatásán...

És mosolygok magamon...

Életem két epizódján, amely örökérvényű.

Az egyik IV. gimnáziumban esett meg, s az döntötte el írói pályámat. *Tőrek* Gábor magyar tanár házi dolgozatot adott fel: *A városliget télen*. Az én dolgozatom volt a legjobb s *Tőrek* felolvasta az osztálynak. De egyszerre *Schwarz* Gyula, a második legjobb magyar, felállott helyéről s miért, miért nem, azt mondta, hogy a dolgozatot bátyám, *Pikler* Gyula dr. egyetemi tanár írta... Megfordultam és *Schwarz*ot nyilvánosan pofonítottam... Irodalmi igazamat csak így védhettem meg.

Fájdalom, ezt a módszert nem lehetett az életben is alkalmazni...

A második epizód még jellemzőbb...

Bródy Sándor *Jövendő* című lapja számára két *Rudyard* Kipling-verset fordítottam le.

— Még egy vers kellene!... Hármát szeretnék kiadni!... — mondta Bródy.

Akkor Kiplinget nálunk alig ismerte valaki... nyár is volt... lusta voltam hazamenni... bemen-tem hát a New-York-kávéházba s írtam egy verset. Címe: *A kínai leány*... Megtettem a harmadik Kipling-versnek. Természetesen ennek volt a legna-gyobb sikere...

Megjelent. Jób Dániel lelkendezve mondta:

— *Ilyen gyönyörű verset még nem olvastam...*
Erdős René epedve kérdezte:

— *Miért nem írnak ilyen verset magyarul?...*

És én akkor is mosolyogtam. Pedig még ifjú voltam, hívó... De

már tudtam, hogy ha a vers a saját nevem alatt jelent volna meg, senki se vette volna észre, az érette kijáró dícséret elfonnyadt volna...

Őszi szántás című kötetemben mégis kiadtam... A kötetet egy ostoba levágta, azt írta, hogy csak egy gyönyörű vers van benne, de azt Kiplingtől pla-gizáltam...

Ó ismeri angolul!

De ne higgye senki, hogy nem szeretek dolgozni. A kritika, a siker — a szívemet fordítom ki és arra esküszöm! — a dícsőség és dícséret nem érdekél... Kifestett uccai lányok öröme.

Maga a munka, a tervezgetés, az elvopulás öröme érdekél.

* *Még semmit sem csináltam.*

A kezdetek kezdetén vagyok, a inkább letépem mellemről a mult érdemrendjeit, mintsem hogy hi-valkodjam velük. Minden kéziratom kétszáz üres ív, ezzel kezdem meg 47-ik életévemet. Elfelejttem, hogy

magyarul a legtöbb kiadásban, a legtöbb példány-számban az én regényem jelent meg,

elfelejttem, hogy

New-Yorkban 1914-ben hónapokig az én darabomat adták,

(amiről akkor idchaza egy lélek se emlékezett meg), elfelejttem, hogy Kipling, Poe és Whitman ismeretére körülbelül én tanítottam a magyar olvasókat, elfe-lejttem, hogy New-York című regényem elsőnek hozta közel a magyar közönséghez a pénz fővárosának sivár és romlott gazdagságát, elfelejttem, hogy a ma-gyar riportot és útleírást világhírre emeltem s a világháború alatt Grill Brown a New-York Times-nek az én cikkeimet kábelezte le Brémából, elfelej-tem, hogy újságírói tollal megmozdítottam az or-szágot, és ha ma idegen uralom alatt is, de a Kár-pátok népe a magyarokat áldja, mert elpusztult falvaikat felépítették...

Leggyerekebb gyerekkorom óta dolgoztam, dol-goztam és dolgoztam, — lehet, hogy valaha pénzért, dícsőségért,

de most már csak magáért a munka örömeért.

Azt írni, amit szeretek, és azoknak, akik szere-tek!... ez maradt még bennem életem hátralevő 53 évére.

Előbb egy kis gyerekregeényt, a *Jó pajtáska* Enikő és Lilla lányomnak, azután kiadni útleírásai-mat, azután *Világos után* címmel a 49-es katasztrófa emigrációjának kitépelt és elkallódott lapjait, azután *A fölényesek* címmel egy nagy regényt, — korrajzot az 1910-es évekből, azután egy színdarabot *Hajótörés* címen...

Azután...

Dolgozni, dolgozni és dolgozni... Megállás nél-kül, szünetlenül, mert a munka, amelyet szeretünk, az egyetlen mákony, amely elviselhetővé tesz: a *síke fever caller* Liringé, — a látat, mit életnek nevezünk.

Az enyéimen kívül senkitől se várom el, hogy szeressen... Amíg magam szeretem magamat: nyu-godt vagyok.